

Как разбираме Европейската зелена сделка в България

Втори месец Европейската зелена сделка (ЕЗС) – „нова стратегия за растеж, която има за цел да превърне ЕС в справедливо и благоденстващо общество, с модерна, ресурсно ефективна и конкурентна икономика, без нетни емисии на парникови газове към 2050 г.“ (<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/HTML/?uri=CELEX%3A52019DC0640&from=EN&fbclid=IwAR0OrTFsvyXGG0keG2vWDNAS16LfoAnVKsRgsjccq4Z5Allfes2Jw05UFH4>) е сред най-дискутираните теми на различни форуми. Това не е случайно и вероятно ще продължи през цялата 2020 година, защото внимателният прочит на текста за ЕЗС показва, че не става въпрос за пореден стратегически документ. В представения на 11.12.2019 г. документ Европейската комисия (ЕК) рамкира визия за цялостна „трансформация на икономиката и обществото ... по пътя на устойчивото развитие“ на ЕС.

От наличните до момента документи за, и свързани със Зелената сделка е ясно, че ЕК ще работи за това Европейският съюз да допринесе за постигане целите на Парижкото споразумение за климата от 2015 г. Същевременно ще се създават възможности за устойчиво развитие на страните-членки в условията на променящ се климат и на големи политически и икономически предизвикателства в съвременния свят. И докато настоящата ЕК поставя много по-амбициозни общи за ЕС цели на политиката за реагиране на промени в климата в сравнение с предишната и предлага начини за финансиране на практически решения за постигането им, положението у нас е различно.

България преди Зелената сделка

Още от подписването на Парижкото споразумение, което ще влезе в сила догодина, беше ясно, че „България ще бъде в различна от досегашната позиция и трябва вече да е готова за реални действия, осигуряващи икономически растеж на страната в дългосрочен план, но без да се увеличават значително емисиите на парникови газове“ ([https://www.zelenizakoni.com/novini/zelena-sdelka-i-evropeyski-celi-za-](https://www.zelenizakoni.com/novini/zelena-sdelka-i-evropeyski-celi-za)

Проектът “Граждани и експерти за прилагане на зелените закони,” се изпълнява с финансовата подкрепа на Исландия, Лихтенщайн и Норвегия по линия на Финансовия механизъм на ЕИП. Основната цел на проекта е чрез повишаване на ангажираността на гражданите с околната среда и участието им при формулирането на политики да постигнем балансирано развитие и устойчиво използване на природните ресурси.

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Фонд Активни граждани България по Финансовия механизъм на Европейското икономическо пространство. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение за изследователски практики и при никакви обстоятелства не може да се приема, че той отразява официалното становище на Финансовия механизъм на Европейското икономическо пространство и Оператора на Фонд Активни граждани България.

[klimata-kakvo-sledva-za-blgariya](#)). През изминалите 4 години такива действия, обаче, няма. Дори минималното - да стане ясно на обществото, че:

- 1/ включително през настоящата 2020 година, **България като страна има свободни квоти емисии на парникови газове, които продава на международния пазар съгласно Протокола от Киото** (https://www.dnevnik.bg/bulgaria/2020/01/29/4022259_stranata_ochakva_880 mln_lv_ot_prodajba_na_vugle_rodni/), но действието на този Протокол изтича на 01.01.2021 г., след което България няма да може да разчита на приходи от продажбата на свободни квоти емисии на парникови газове на международния пазар;
- 2/ **големите източници на емисии на парникови газове у нас** (ТЕЦ-овете, включително тези в комплекса „Марица Изток“, индустриални инсталации и др.), **които задължително участват в Европейската схема за търговия с емисии, имат недостиг на квоти за такива емисии и за да продължат да работят, трябва да купуват съответно количество квоти, при това на покачващи се цени.**

Само че след ратифицирането на Парижкото споразумение през 2016 г., българското правителство освен искания за дерогации (отлагане прилагането на европейското законодателство в дадена сфера), не предприеме каквито и да било действия за осъществяване на заложеното в това Споразумение, включително – за намаляване на емисиите парникови газове от големите източници у нас.

Какво предвижда на европейско ниво Зелената сделка

В документа за Зелената сделка се предвижда мащабна обществена трансформация в ЕС чрез действия в две основни групи: 1/ разработване на набор от политики в 8 тематични направления и 2/ системно включване на устойчивото развитие във всички политики на ЕС.

Тематичните направления в група 1 и някои от действията в тях, за които от „Зелени закони“ следим случващото се в България, са:

Проектът "Граждани и експерти за прилагане на зелените закони," се изпълнява с финансовата подкрепа на Исландия, Лихтенщайн и Норвегия по линия на Финансовия механизъм на ЕИП. Основната цел на проекта е чрез повишаване на ангажираността на гражданите с околната среда и участието им при формулирането на политики да постигнем балансирано развитие и устойчиво използване на природните ресурси.

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Фонд Активни граждани България по Финансовия механизъм на Европейското икономическо пространство. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение за изследователски практики и при никакви обстоятелства не може да се приема, че той отразява официалното становище на Финансовия механизъм на Европейското икономическо пространство и Оператора на Фонд Активни граждани България.

- Повишаване на амбициите на ЕС в областта на климата за 2030 г. и 2050 г.

По това направление предстои ЕК да направи „Предложение за **европейски „Закон за климата“**, в който да залегне целта за **неутралност по отношение на климата до 2050 г.**“ (март 2020 г.) и „**Нова стратегия на ЕС за адаптация към изменението на климата**“ (2020/2021 г.).

- Снабдяване с чиста, достъпна и сигурна енергия

По това направление през юни т.г. ЕК ще направи „**Оценка на окончателните национални планове в областта на енергетиката и климата**“.

- Мобилизиране на промишлеността за чиста и кръгова икономика

- Изграждане и реновиране по енергийно и ресурсно ефективен начин

- Ускоряване на прехода към устойчива и интелигентна мобилност

- „От фермата до трапезата“: създаване на справедлива, здравословна и екологосъобразна продоволствена система

По това направление през пролетта на тази година ЕК ще представи **Стратегия „От фермата до трапезата“**.

- Опазване и възстановяване на екосистемите и биологичното разнообразие

Предвижда се ЕК да предложи „**Европейска стратегия за биологичното разнообразие за периода до 2030 г.**“ (март 2020 г.) и **Нова стратегия на ЕС за горите (по-нататък през 2020 г.)**.

- Амбиция за нулево замърсяване за постигане на нетоксична околна среда.

В група 2 документът за Европейската зелена сделка предвижда действия за:

- Осъществяване на „зелено“ финансиране и инвестиции и осигуряване на справедлив преход

Проектът „Граждани и експерти за прилагане на зелените закони,“ се изпълнява с финансовата подкрепа на Исландия, Лихтенщайн и Норвегия по линия на Финансовия механизъм на ЕИП. Основната цел на проекта е чрез повишаване на ангажираността на гражданите с околната среда и участието им при формулирането на политики да постигнем балансирано развитие и устойчиво използване на природните ресурси.

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Фонд Активни граждани България по Финансовия механизъм на Европейското икономическо пространство. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение за изследователски практики и при никакви обстоятелства не може да се приема, че той отразява официалното становище на Финансовия механизъм на Европейското икономическо пространство и Оператора на Фонд Активни граждани България.

За целта ЕК предлага: (1) „цел от 25% за системно включване на въпросите, свързани с климата, във всички програми на ЕС“; (2) „заделянето за бюджета на ЕС на 20% от приходите от търговете в рамките на системата за търговия с емисии на ЕС“; (3) „най-малко 30% от средствата по линия на фонда InvestEU ще допринасят за борбата с изменението на климата“.

- Екологизиране на националните бюджети

„С Европейския зелен пакт ще се създадат условия на национално равнище за широкообхватни данъчни реформи, като се премахнат субсидиите за изкопаемите горива, като се пренасочи данъчната тежест от труда към замърсяването и се вземат под внимание социалните аспекти.“

- Мобилизиране на научните изследвания и насърчаване на иновациите
- Активизиране на образованието и обучението

Следвайки дадената в края на документа за Европейската зелена сделка (ЕЗС) Пътна карта за основните действия и график за осъществяването им, ЕК вече предложи следващи документи, уточняващи стъпките за постигане на поставените цели (План за устойчиво инвестиране – *InvestEU*, Механизъм за справедлив преход, включително създаване на Фонд за справедлив енергиен преход).

България за Зелената сделка ... и против

На този фон, в последните седмици сме свидетели на липсата на разбиране за същността на ЕЗС – с поставените краткосрочни (50% намаление на емисиите парникови газове до 2030 г.) и дългосрочни (без нетни емисии на парникови газове към 2050 г.) цели, както и на предлаганите от ЕК начини за постигане на тези цели. Пример за това е реакцията у нас на предложението на 14.01.2020 г. регламент за създаване на Фонд за справедлив преход (ФСП, https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/initiatives/com-2020-22_bg#). В предложението на ЕК е разписано, че за участие в този Фонд е необходимо:

Проектът “Граждани и експерти за прилагане на зелените закони,” се изпълнява с финансовата подкрепа на Исландия, Лихтенщайн и Норвегия по линия на Финансовия механизъм на ЕИП. Основната цел на проекта е чрез повишаване на ангажираността на гражданите с околната среда и участието им при формулирането на политики да постигнем балансирано развитие и устойчиво използване на природните ресурси.

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Фонд Активни граждани България по Финансовия механизъм на Европейското икономическо пространство. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение за изследователски практики и при никакви обстоятелства не може да се приема, че той отразява официалното становище на Финансовия механизъм на Европейското икономическо пространство и Оператора на Фонд Активни граждани България.

- „Държавите членки заедно със съответните органи на съответните територии изготвят един или повече териториални планове за справедлив преход, който/които обхваща(т) една или повече засегнати територии ... Посочените територии са онези, които са най-силно засегнати въз основа на икономическите и социалните въздействия, произтичащи от прехода, по-специално по отношение на очакваната загуба на работни места в добива и използването на изкопаеми горива и преобразуването на производствените процеси в промишлените съоръжения с най-висок интензитет на емисиите на парниковите газове.“ (стр. 19-20);
- „Териториалните планове за справедлив преход са съгласувани с териториалните стратегии, ... съответните стратегии за интелигентна специализация, НПЕК и европейския стълб на социалните права.“ (стр. 21).

Т.е., ползването на средства от Фонда за справедлив преход няма да е безусловно и тъй като срокът за обсъждане на предложението на ЕК е до 12.03.2020 г., логично би било веднага след публикуването му експерти от министерството на енергетиката, околната среда и водите, регионалното развитие, финансите и т. н. съвместно да го обсъдят и съобразно специфичните за България обстоятелства, защитавайки националния интерес, да подготвят становище и направят съответни предложения. Вместо това, на 31.01.2020 г. в българския парламент се проведе „Разисквания по питането от народните представители Таско Ерменков, Жельо Бойчев, Виолета Желева и Атанас Костадинов към министъра на енергетиката Теменужка Петкова относно политиката на Министерство на енергетиката по отношение на бъдещето на въглищните топлоелектрически централи в България.“ (<https://www.parliament.bg/bg/parliamentarycontrol>). По време на тези разисквания почти всички изказали се депутати – и от опозицията, и от управляващата коалиция, говориха против Европейската зелена сделка - че зад нея „стоят икономически интереси“, „Зелената сделка“ е лицемерна, тя е „мода“ и е вредна за България“, това е „зелена утопия“ и пр.

Това поражда първо въпроса дали изказалите се депутати са прочели документа на ЕК за Зелената сделка, а и следващите документи с предложения на ЕК в тази връзка, включително това за Фонда за справедлив преход. Второ, решения като: „**Парламентът задължи правителството да предприеме**

Проектът "Граждани и експерти за прилагане на зелените закони," се изпълнява с финансовата подкрепа на Исландия, Лихтенщайн и Норвегия по линия на Финансовия механизъм на ЕИП. Основната цел на проекта е чрез повишаване на ангажираността на гражданите с околната среда и участието им при формулирането на политики да постигнем балансирано развитие и устойчиво използване на природните ресурси.

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Фонд Активни граждани България по Финансовия механизъм на Европейското икономическо пространство. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение за изследователски практики и при никакви обстоятелства не може да се приема, че той отразява официалното становище на Финансовия механизъм на Европейското икономическо пространство и Оператора на Фонд Активни граждани България.

мерки в защита в дългосрочен план на производствения капацитет на въглищните централи ... и за това **България да се присъедини към платформата "Въглищни региони в преход" без поемане на ангажименти за закриване на въглищни централи**. До 29 февруари 2020 г. Министерският съвет чрез министъра на енергетиката трябва да предприеме всички необходими мерки за нормалното функциониране на ТЕЦ "Марица-изток 2 ... **независимо от становището на Европейската комисия по този въпрос.**" (https://www.dnevnik.bg/biznes/2020/01/31/4023495_parlamentut_zadulji_pravitelstvoto_da_zashtiti/) влизат в противоречие с ангажиментите на България като член на ЕС. Според експерта по климатични политики и бивш служебен еко-министър Юлиан Попов, „Парламентът няма как да задължи министерството да се противопостави на европейски решения, което без съмнение ще доведе до санкции“ (<https://www.bnr.bg/horizont/post/101223018>).

В последните няколко седмици и правителството дава противоречиви сигнали относно Зелената сделка и необходимите действия у нас. Например, в изказване на вицепремиера Томислав Дончев по време на дискусия за икономическите предизвикателства пред страната в рамките на 14-ата среща на бизнеса с правителството той казва: „Намаляването на изхвърляните във въздуха въглеродни емисии в България трябва да става със скорост, която е поносима за страната, така че да не се нанесат щети. ... България подкрепя курса за редуциране на въглеродните емисии, но със скорост, "която можем да понесем“ (https://www.dnevnik.bg/biznes/2020/01/28/4021742_tomislav_donchev_triabva_da_namalim_vuglerodnite/). А във връзка с разговорите си с председателя на ЕК Урсула фон дер Лайен вчера (05.02.2020 г.) премиерът коментира, че „Зелената сделка за България е голям проблем“ (<https://www.vesti.bg/bulgaria/borisov-postavi-pred-shefa-na-ek-vyprosa-za-cenata-na-prehoda-kym-zelena-ikonomika-6105379>). Като основен аргумент за този извод г-н Борисов посочва, че „В държавите с висок дял на въглища в енергийния микс като България преходът ще изисква значително по-високи инвестиции и активни мерки в социалния сектор. Приоритет за страната ни ще продължава да бъде осигуряването на плавен, социално и икономически-справедлив преход към постигането на климатична неутралност.“. Очевидно тази позиция на правителството е свързана с намерения за искане на повече средства от европейските фондове и програми в дебата по Многогодишната финансова рамка на ЕС, който трябва да бъде финализиран на предстоящия след две седмици Европейски съвет. Интересен факт

Проектът "Граждани и експерти за прилагане на зелените закони," се изпълнява с финансовата подкрепа на Исландия, Лихтенщайн и Норвегия по линия на Финансовия механизъм на ЕИП. Основната цел на проекта е чрез повишаване на ангажираността на гражданите с околната среда и участието им при формулирането на политики да постигнем балансирано развитие и устойчиво използване на природните ресурси.

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Фонд Активни граждани България по Финансовия механизъм на Европейското икономическо пространство. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение за изследователски практики и при никакви обстоятелства не може да се приема, че той отразява официалното становище на Финансовия механизъм на Европейското икономическо пространство и Оператора на Фонд Активни граждани България.

от днес, обаче, е писмо до премиера Бойко Борисов, вицепремиера Томислав Дончев и министъра на енергетиката Теменужка Петкова, подписано от Кирил Домусчиев - председател на КРИБ, и изпратено от името на АИКБ, БСК, БТПП и КРИБ, в което се казва: „Според работодателските организации спасяването на топлоелектрическата централа „ТЕЦ Марица Изток 2“ би било пример за непазарни практики от периода преди 1989 г., против европейските политики и забавящи икономическия растеж на България.“ (<https://www.vesti.bg/bulgaria/biznes-organizacii-te-s-pismo-do-borisov-za-tec-marica-iztok-2-6105419>)!

Какво предстои?

Тъй като от „Зелени закони“ следим случващото се в България по прилагането на законодателство - директно в 4 от 8-те тематични направления на Европейската зелена сделка (климат, енергетика, биоразнообразие, селскостопанска политика), а индиректно и в другите направления, смятаме, че темата за Зелената сделка е много важна по отношение развитието на страната в близко и по-далечно бъдеще. Например, подготовката на Споразумението за партньорство на България и на програмните документи - Оперативните програми за периода 2021-2027 г., е в пряка връзка с предлаганите от ЕК документи, уточняващи Зелената сделка.

Колкото по-пълно - но и с отчитане на националната специфика по отношение на природните и социално-икономически условия, в тези документи бъде отразено заложеното в Европейската зелена сделка, в направените и предстоящи предложения на ЕК, толкова по-успешен ще е процесът на преговори и одобряването им. В следващ анализ на „Зелени закони“ ще направим по-подробен преглед на подготовката на Споразумението за партньорство и Оперативните програми, отчитайки и новите предложения на ЕК - най-вече тези, които ще уточняват прилагането на Европейската зелена сделка в наблюдаваните от нас основни сфери.

Проектът "Граждани и експерти за прилагане на зелените закони," се изпълнява с финансовата подкрепа на Исландия, Лихтенщайн и Норвегия по линия на Финансовия механизъм на ЕИП. Основната цел на проекта е чрез повишаване на ангажираността на гражданите с околната среда и участието им при формулирането на политики да постигнем балансирано развитие и устойчиво използване на природните ресурси.

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Фонд Активни граждани България по Финансовия механизъм на Европейското икономическо пространство. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение за изследователски практики и при никакви обстоятелства не може да се приема, че той отразява официалното становище на Финансовия механизъм на Европейското икономическо пространство и Оператора на Фонд Активни граждани България.